

CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (8)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâyebagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't- tayyibîne't-tâhirîn... Emmâ ba'd...

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn!

Evliyâullahın, büyük sûfilerin hayatları ve mübarek kelimeleri, sözleriyle ilgili çok kıymetli bir kitabı, Sülemî Hazretleri'nin *Tabakâtu's-Sûfiyye'sini okuyoruz. Söz sırası Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne gelmiş idi. Onun hayatını ve sözlerini okumaya devam ediyoruz.*

Bunların okunmasına ve izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in mübarek ruh-u pâkine hediye olsun diye ve sonra onun âlinin, ashâbının, etbâının, ahabbının, ihvânının, hulefâsının, zürriyet-i tayyibesinin, ezvâcının, etbâının ruhlarına hediye olsun diye; hâssaten Ümmet-i Muhammed'in müridleri, Peygamber Efendimiz'in mânevî varisleri evliyâullah-ı mukarrebîn ve meşayih-i vâsılînimizin cümlesinin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, şeyhimiz

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân u sâdât u meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhları için; eserin müellifi ve eserde ismi geçen evliyaullahın, râvîlerin, alimlerin ruhları için;

Uzaktan yakından bu ders için buraya gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin, âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallûkât, ihvân u ehavât, evlâd u zürriyâtlarının ruhları için;

Biz yaşamakta olan müslümanların da tevfiât-ı samedâniyeye mazhar olmamız için, Rabbimiz bize tevfiğini refîk etsin de, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, a'mâl-i sâlihâ, ibâdât u taat, hayrât ü hasenât işleyip, Allah'ın sevdiği kulları zümresine biz de dâhil olalım; huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Allah'tan Gaflet Cehennemden Daha Fenâ

Kitabın baskısının 159. sayfasındayız. 12 paragrafı okuyacağız.

13'ü geçen hafta okumuştuk, geçeceğiz.

قَالَ وَقَالَ الْجُنَيْدُ الْغَفْلَةُ عَنِ اللَّهِ تَعَالَى أَشَدُّ
مِنْ دُخُولِ النَّارِ

TS. 159/12 (Kàle: Ve kàle'l-cüneyd) Yâni kàle dediği, daha önceki rivayetteki en son râvî böyle söyledi demek oluyor. Cüneyd Efendimiz Hazretleri buyurmuş ki:

(El-gafletü ani'llâhi teâlâ eşeddü min duhûli'n-nâr) "Allah-u Teâlâ'dan gâfil olmak, cehenneme girip yanmaktan daha fenadır; daha şiddetli, daha kötü, daha zor bir durumdur."

Tabii ârifler için öyle... İnsan gâfil oldu mu, kâfir oldu mu, cahil oldu mu, neleri kaybettiğinin farkında bile olmuyor. Ama ateşe girdiği zaman, bir yeri yandığı zaman, canı acıdığı zaman onun acısını anlıyor. Ateşte yanmak maddi bir acı veriyor, onu anlıyor. Ama öteki, gafletin mânevî acısını duyacak duygusu yok. Kalbi taşlaşmış, dumura uğramış, ne kadar kötü, ne kadar acı ve feci bir durumda olduğunu idrak etmiyor. Felç olan bir insanın, hislerini kaybetmiş olan bir insanın, iğne batırıldığı zaman duymadığı gibi.

Doktora gidiyor felçli olan hasta, doktor ayağını muayene ediyor, dur bakalım bunda his var mı diye iğne batırıyor, hiç kıpırdamıyor. Neden?.. Sinirleri felç olmuş, çalışmıyor, acıyı duymuyor. Öyle olunca tabii basamıyor, yürüyemiyor. Elinde felç varsa, eliyle bir şey tutamıyor. Yüzünde felç varsa, konuşamıyor, dudağını hareket ettiremiyor, göz kapağını açıp kapatamıyor...

İşte tabii o duygusuzluk varsa, duygu damarı alınmışsa bir insanda, o zaman tabii bir çok mânevî lezzeti sezemediği gibi, mahrum olduğu mânevî zevklerin acısını da duyamaz. Onu fark edemez. Ama ne zaman fark edecek?..

Ahirette fark edecek. Yâni bu dünyadaki hayatı bittiği zaman, o zaman işin farkına varacak ama, tabii iş işten geçmiş olacak. Orası artık ahiret, ceza veya mükâfat yeri, yapabileceği bir şey yok... O gafletle geçirdiği zamanlara saçını başını yolacak, dizini dövecek, çok pişman olacak.

Hatta cennetlikler bile, cennette hasretlik duyacaklar.

Dünyada zikirsiz geçirdikleri zamanlar için yürekleri yanacak:

“—Keşke o zamanlarımızı da zikirsiz, fikirsiz geçirme-seymiştik, keşke her zamanımız Allah’ın zikriyle, fikriyle mâmur olsaymış!” diye yürekleri yanacak, hasretlik duyacaklar cennette...

Tabii, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nden gâfil olan bir insan, o gafletinin cezası olarak pek çok mahrumiyetlere, peş peşe bir yığın mahrumiyete maruz kalıyor. O bakımdan, basiret gözüyle görebilse, çok muazzam bir zararda olduğunu, çok acı bir durumda olduğunu, feci bir durumda olduğunu anlar. O anlayamıyor ama, ârif olan bir kimse, yâni ma’rifetullahın tadını tatmış, o zevke, o safaya ermiş olan bir kimse onu anlar. O mahrumiyetin ne kadar acı bir mahrumiyet olduğunu görür.

Bu sözü, o ârifin sözü olarak anlamak lâzım!

“—Allah’tan gâfil olmak, cehenneme girmekten daha fecidir, daha şiddetlidir.” diyor.

Ama dünyada Őu anda bir sűrű kâfir, gafil, cahil insan var. Hiç Allah hatırına gelmiyor, hiç ahirette gűreceđi azapları dűűnműyor. Hiç kaçırdıđı cennet nimetlerinin ne kadar gűzel nimetler olduđunun farkında bile deđil... İűte kumarın peűinde, içkinin peűinde, barda, pavyonda, fani dűnyanın fani lezzetleri arasında, dűűnemiyor. O da bir imtihan...

Allah-u Teâlâ Hazretleri kainâtı yarattıđı zaman, cennetin etrafını nefse hoű gelmeyecek Őeylerle çevirdi. Cehennemini etrafını da, nefsin çok arzu edeceđi, iűtah duyacađı, Őehvet duyacađı, isteyeceđi Őeylerle doldurdu. Yâni nefesine, Őehvetine, arzusuna, keyfine mađlup olan, esir olan insan onları iűler; arkası cehennem... Onlara aldanırsa, onları iűlerse, onlara yanaűırsa uçuruma dűűer.

Ama, cennetin etrafı da, nefse hoű gelmeyen Őeylerle çevrilmiűtir. Cennete varmak için bunları gűze almak lâzım. Mihneti, meűakkati, zahmeti, sıkıntıyı, ter dűkmeyi, uđraűmayı, didinmeyi... Hatta, onlardan zevk almak lâzım! Allah yolundaki yorgunluđundan zevk alması lâzım! Allah yolundaki harcamasından zevk duyması lâzım! Allah yolunda çektiđi sıkıntılardan gık dememesi lâzım, Őikayetçi olmaması lâzım! Canını vermeđe, malını vermeđe; hani Őairin dediđi gibi, bir gűl bahçesine girercesine Őehid olmađa koűması lâzım!.. Koűar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, demek ki bir takım gűrűntűlerin arkasında saklamıű cenneti, cehennemi. Gűrűntűlere aldanan fırsatları kaçıırıyor, tehlikeli durumlara dűűyor.

O halde, gerçekleri görmemiz lâzım!
Görüntülerin arkasındaki gerçekleri görmemiz lâzım!

Bu nasıl olur?.. Bu, basiretinin açılmasıyla olur. İnsan, basireti açıldığı zaman, neyin sonunun iyi olduğunu, ne yaparsa sonunun fena olduğunu anlar. Talebenin, çalışmadığı zaman sınıfta kaldığı, sınıfta kaldığı zaman okuldan kovulduğu, okuldan kovulduğu zaman anasının babasının hışmına uğrayacağını, hayatta başarı kazanamayacağını bilmesi gibi yâni.

Basireti açık olan insan, neyin arkasında ne olduğunu anlar ve ona göre hareket eder. Şunu bilelim ki, cennete gitmek için zahmetleri, meşakkatleri göğüsleyecek, onlardan yılmayacak bir ruh yapısına sahip olmamız lâzım!

İbadetlerin en makbulü en zahmetlisidir. Meselâ hacca gitmek zor, zahmetli, sevabı çok... Cihad, o da zahmetli, sevabı çok... Ne kadar zahmeti çok olursa, mükâfâtını Allah o kadar veriyor.

Ama Allah, zahmetlerle imtihan ediyor kulları. Bunu bilmek lâzım. Keyif ve lezzetlerle de şeytan, insanı aldatıyor. Lezzetler, zevkler, safâlar, davullar, dümbelekler, sazlar, sözler, çengiler, köçekler, eğlenceler, zurnalar; bunlar şeytanın aldatma aletidir. Şeytanın insanı avlamak için kullandığı av aletleri.

Demek ki; o zevkli şeylere kanmamak lâzım, bu taraftaki zahmetli şeylerden yılmamak lâzım! Hakkı hak olarak görüp işlemek lâzım, batılı batıl olarak görüp sakınmak lâzım!..

Bunları anlamak için de, Kur'an okumak lâzım, Kur'an ehli olmak lâzım, şeriatı bilmek lâzım! Neyin Allah nazarında güzel olduğunu, neyin Allah katında merdud ve mebğud olduğunu insanın şeriattan öğrenmesi mümkün.

Dinini güzelce öğrendiği zaman, yapacağını bilir. “—Arkadaş bana müsaade...”

“—Nereye gidiyorsun, hayrola, tatlı tatlı konuşuyorduk, eğleniyorduk...”

“—Namaz vakti geldi. Selâmün aleyküm, Allah'a ısmarladık!” Tatlı uykunun arasında kalkıp namaz kılar geceleyin. Neden?..

Sevabını biliyor. Böyle, buna benzer şekillerle.

O halde sevgili kardeşlerim, zahmeti, meşakkati görüp yılmayın; Allah'ın emirlerini tutun!.. Lezzeti, zevk ü safâyı görüp aldanmayın! Şeytanın aldatmasına uymayın! Ahirette sizi pişman ve perişan edecek işler, zevkli görünse bile, yapmayın!..

b. Evinde Testiden Başka Eşya Olmasın!

Geçen hafta 12'yi atlayıp 13. paragrafı okumuştuk, bir daha okuyuverelim:

سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ الْخَشَّابِ
يَقُولُ سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ سَمِعْتُ
الْجَنِيْدَ يَقُولُ إِنَّ أَمْكَنَكَ إِلَّا تَكُونَ آلَهُ

بَيْتِكَ إِلَّا خَزْفًا فَا فَعَلْ وَكَذَلِكَ كَانَتْ آلَةُ بَيْتِهِ

TS. 159/13 (Semi'tü ebe'l-abbâsi, muhammede'bne'l- haseni'bni'l-haşşâb, yekül: Semi'tü ca'fere'bne muhammedin, yekül: Semi'tü'l-cüneyde, yekül) Bu râvîler Cüneyd-i Bağdâdî'nin şöyle dediğini rivâyet etmişler: (İn emkeneke ellâ tekûne âlete beytike illâ hazefen fe'f'al. Fekezâlike kânet âletü beytihî.)

Cüneyd-i Bağdâdî nasihat ediyor, diyor ki:

“—Evinin eşyası bir testiden başkası olmamasına gücün yeterse, buna tahammül edebilirsen, o kadar babayığitsen, erkeksen, o kadar sağlamsan, yap bunu!..”

Ne olacak? Hiç bir şeyi olmayacak, bir testisi olacak. Çünkü su testide muhafaza edilir, başka bir yerde durmuyor işte. Bir testi lâzım. Öteki her şey hallolur. Demek ki insan taşta yatar, kumda yatar.

Hani eski bir filozofu anlatırlar, adını söylemeyeceğim bildiğim halde... O insanların kendi kendilerine hayatı zorlaştırdıklarını, bir sürü lüzumsuz şeyi kendilerine lüzumluymuş gibi, alışkanlıkla vazgeçilmez makama getirdiklerini gördüğü için, her şeyi reddetmiş, her şeyden uzak durmuş. Üstünde kendisini örtecek bir örtüsü varmış. Bir de güneşten, soğuktan, yağmurdan kendisini koruyacak bir fıçı bulmuş, onun içinde yatarmış. Fıçıdan bir evi, bir de üstünü örtecek örtüsü varmış. Bir de çanağı varmış.

Çeşmeye gitmiş bir gün, çanakla su içecek... Bakmış ki çocuğun birisi avcunu böyle yapmış, içiyor...

Demiş; bu çanak da fazla. Onu da savurmuş atmış, çanak da lüzumsuz demiş.

İşte bunun gibi Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri de diyor ki: “—Evinin eşyası testiden başkasının olmamasına imkânın varsa, mümkünse bu senin için, bunu yap!”

Kendisi öyle yapmış, kendisinin evi öyleymiş. Halbuki çok büyük şeyh, çok büyük zât, büyük bir pir kendisi, mübarek insan... Demek ki, Peygamber Efendimiz’in yolunda yürümüş, dünya malına rağbet etmemiş. Evini, eşyasını süslemeğe uğraşmamış, gayret etmemiş.

Hatta sarayları terk etmişler, değil mi. Meselâ, İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri, Belh padişahı iken, sarayı varken, saltanatı varken, devleti, hazinesi, nimeti varken terk etmiş, yoksulluğu tercih etmiş. Sarayları terk etmişler.

İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri’ne, birisi bana nasihat eyle demiş de; o, altı tane şey söylüyor nasihat olarak, bir tanesinde de diyor ki:

إِذَا اشْتَغَلَ النَّاسُ بِعِمَارَةِ الْقُصُورِ فَاشْتَغِلْ أَنْتَ
بِعِمَارَةِ الْقُبُورِ

(Ize’ştegale’n-nâsü bi-imâreti’l-kusûr, fe’ştağil ente bi-imâreti’l-kubûr) “İnsanlar köşkler yapayım diye uğraşıp dururken; benim köşküm olsun, şöyle saltanatlı olsun, böyle süslü olsun, şöyle güzel olsun diye uğraşırken...” Kusûr, kasırlar demek, köşkler demek yâni. Hani Hidiv Kasrı diyoruz, Maslak Kasrı diyoruz...

Kasır saray demek. “İnsanlar saraylar yapmak için uğraşırken, (fe’ştağil ente bi-imâreti’l-kubûr) sen de kabirleri imar etmekle uğraş!”

Kabrin mâmurluğu neden olur?.. Kabir, mezar. Mezarın ma’murluğu nereden olur?.. İbadetten, hayırdan, hasenâttan, dünyada yaptığı güzel işlerden insanın kabri cennet bahçesi gibi olur. Eğer dünyada kötü işler yapmışsa, kabri cehennem çukuru olur.

“—Başkaları dünyada köşk yapmağa çalışırken, sen kabrini cennet bahçesi yapmağa çalış, kabrini ma’mur hale getirmeğe çalış!” diyor İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri de.

Dünyadaki sarayları bırakan bir babayiğit o... Sarayı varken, sarayı bırakan bir kimse.

Tabii, Peygamber SAS Efendimiz’in hayatına baktığımız zaman, onun da çok sade bir hayat yaşadığını görüyoruz, biliyoruz. Eşyalarının miktarını biliyoruz. Kendisine bir kere böyle çok rahat döşek getirdiler, bir akşam yattı, ertesi gün verdi geriye:

“—Bu çok rahat, ben bunun üstünde uyumuş, kalmışım; gece teheccüd namazına kalkamadım. Bunu götürün!” dedi.

Teheccüd namazına, rahat ettiği için kalkamadı diye gelmiş olan güzel, yumuşak yatağı geri gönderiyor. Neden? Eskiden yattığı yatak hurma lifi tıkılmış sert bir şeydi. Orada yatıyordu, çok rahat değildi.

Uykuya hayır diyebilip kalkabilir insan, böyle hafif oldu mu uykusu. Ama çok rahat oldu mu, şilteler, yastıklar, kuş tüyleri, yorganlar, sıcacık, battaniyeler, kaloriferler... O zaman, ne teheccüde kalkar, ne sabah namazına kalkar, uyur kalır rahatlıktan.

Efendimiz, eline geçtiği halde kaldırım bunu diyor. Kendisine çok paralar gelirdi, çok hayırlar gelirdi, ganimet gelirdi. Yâni sizin anlayabileceğiniz şekli; savaş olurdu, savaştan ganimet gelirdi Böyle örtüyü yayarlardı, üstüne yığılırdı. Saklasa, dünyanın en zengin insanı olurdu.

Müslümanlar, İran İmparatorluğu'nun ordusunu yendiler. İran İmparatoru, Sasani İmparatoru Arapları yeneceğinden o kadar emindi ki, savaş meydanına hazineyi getirdi. Yâni, askerlerine dedi ki:

“—Bakın, ben bu heriflerden korkmuyorum, hazineyi getiriyorum! Bakın, görün, bunlar çölden gelmiş, develere binmiş birkaç kişi. Biz bunları çoktan yeneriz, korkmayın!” filan mânâsına hazinesini getirdi, hanımlarını getirdi.

İran'ın böyle büyük bir bayrağı vardı, çok meşhur bir bayrağı, kutsal gibi yâni onlara göre, çok kıymetli, onu getirdi. Ama Allah, İslâm mücahidlerine zafer verdi, az sayı ile onları yendiler, hazineleri aldılar. Yâni ganimet böyle kazanılıyor.

Eğer biriktirseydi Peygamber Efendimiz, köşklerde yaşardı. Eğer sahabe-i kiram, hulefâ-i râşidîn biriktirseydi ve onları köşk yapmağa sarf

etselerdi, dünyanın en muhteşem köşklerini yaptırırlardı. Ama ne yapmışlar?.. Allah yolunda harcamışlar. Fukaraya dağıtmışlar, yanlarında tutmayı ayıp saymışlar.

Tabii biz ne yapacağız?.. Gelelim bizim bugünkü halimize... Biz bu yazıları niçin okuyoruz?.. Tasavvufu öğrenelim, dinin aslını öğrenelim diye. Biz ne yapacağız?.. Bizim de dünya malına pek gönül bağlamamamız lâzım! Elimize geleni Allah yoluna sarf etmemiz lâzım, cihada sarf etmemiz lâzım, fukaraya vermemiz lâzım!

“—E şimdi fukara var mı Hocam, herkes zengin, herkesin parası, pulu var...”

Öyle san, sen öyle san!.. Git bakalım Afrika’yı bir dolaş, gel bakalım Ortadoğu’yu bir gez. Git bakalım Çeçenistan’da Ruslar ne yaptı? Bir gör bakalım, insanlar nasıl yaşıyorlar?.. Yüz numarayı, yüz numara barakasının altını kapatmışlar da, ne yapsınlar yıkılmış her taraf, orada yatmışlar kalkmışlar. Yüz numara... Oraları öyle anlattılar. Git bakalım, Balkanlar’daki müslümanların durumunu gör! Bangladeş’i gör, Filipinler’i gör...

Biz havaalanında bekliyorduk, korktuk bir yere gitmeğe; Manila’da, Filipinler’in başşehri Manila havaalanında... Bizim bir arkadaş kayboldu, yok... Biraz sonra geldi.

“—Nereye gittin?..” dedik.

“—Şehre indim.” dedi.

O biraz tecrübeliymiş, biliyor. Şehre inmiş. Şehirde bir camiye gitmiş, cebine hazırladığı zekâtları orada dağıtmış.

Avustralyalı arkadaş. Avustralya'dan hacca geliyoruz. Manila havaalanına indik, orada biraz mola vereceğiz, hacca gideceğiz. Manila'da hemen bir kayboldu, gitmiş Manila'daki bir camiye, orada fukaraya hazırladığı zekâtını dağıtmış. Geldiği zaman ağlıyordu.

“—Hocam, öyle yoksullar, öyle fakirler ki yüreğim dayanamıyor, kendimi tutamıyorum.” diyor.

Dünyanın her yerinde müslümanlar çok mağdurdur, çok mazlumdur, çok sıkıntıdadır; ama bizim haberimiz yoktur. Onları aramamız lâzım, vazifemiz. Onlara yardımcı olmamız lâzım! Onlara maddeten, mânen yardımcı olmamız lâzım! Mânevî perişanlık maddî perişanlıktan daha fena...

Dün akşam Balkanlar'ı konuştuk, Arnavutluk'u konuştuk oraları bilen, oraların ahalisi olan kimselerle. O Arnavut arkadaş anlatıyor... Hani biz burada ne deriz:

“—Buyurun bize gidelim, beraber oturalım, buyurun çay kahve içelim!” deriz biz burada. Orada diyorlarmış ki:

“—Buyurun, bizim evde rakı içelim!”

O kadar tabiiymiş yâni rakı ikram etmek. Bu arkadaş anlatıyor:

“—Ben müslümanım, ben rakı içmem!” demiş. Eğilmiş ona, ev sahibi demiş ki:

“—Merak etme, bu rakı çok hâlis. Bizim hanım yapıyor evde, ev işi, çok temiz.” demiş.

Anlamıyorlar diyor. Yâni müslüman, rakının haram olduğunu bilmez duruma düşmüş, o kadar cahilleşmiş.

Bir arkadaşımız Azerbaycan'da Kur'an dağıtmış. Bunun Kur'an dağıttığını bilenlerden kapısında sekiz saat bekleyenler olmuş. Aşık, Kur'an-ı Kerim'i seviyorlar. Bizim arkadaşlarımızdan, burada İstanbul'da. O da gizli gizli Kur'an-ı Kerim'i şöyle el altından vermiş onlara.

“—Hocam, ertesi gün bana teşekkür etmek için, sekiz saat Kur'an'ı bekledi, benden Kur'an-ı Kerim'i hediye olarak aldı. O da bana medyûn-u şükran olduğundan bir iyilik yapmak istiyor bana. O da bir viski şişesi getirdi, içi viski dolu yâni. Ben ona Kur'an hediye ettim, o da medyûn u şükran, bana teşekkür olsun diye viski getirdi.” diyor

En pahalı şey ne?.. Amerikan viskisi... Gitmiş ne kadar para verdiyse viski almış, viski getirmiş buna.

Yâni bu nedir?.. Sefalettir, rezalettir, felâkettir, şenaattir. Müslüman, içkinin haram olduğunu bile bilmiyor. Kur'an'ı seviyor, aşık, Kur'an'ı elde edebilmek için, komünist rejim yasaklamış, o baskı biraz kalkınca, bizim arkadaşlar oraya Kur'an götürünce, bu Kur'an dağıtıyor diye, sekiz saat kapısında beklemiş. Kur'an'ı seviyor, Kur'an'a inanmış müslüman; ama, içkinin haram olduğunu bilmiyor. Yâni büyük bir sefalet, mânevî boşluk var, cahillik var; o daha fena...

Demek ki o bakımdan da yardımcı olmamız lâzım! Yâni, bir saniyemizi boş geçirmememiz lâzım; sizin de, bizim de...

Malımızla, her türlü imkânımızla çalışmamız gerekiyor, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

c. Yol Rasûlüllah'ın Yolu

14. paragraf:

قَالَ وَقَالَ الْجُنَيْدُ الطُّرُقُ كُلُّهَا مَسْدُودَةٌ عَلَى
الْخَلْقِ إِلَّا مَنْ اقْتَفَى أَثَرَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَاتَّبَعَ سُنَّتَهُ وَلَزِمَ طَرِيقَتَهُ فَإِنَّ طُرُقَ
الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا مَفْتُوحَةٌ عَلَيْهِ

TS. 159/14 (Kàle, ve kàle'l-cüneyd) Yine aynı râviler rivâyet etmişler ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş: (Et-turuku küllühâ mesdûdetün ale'l-halki, illâ meni'ktefâ esere'r-rasûl, salla'llàhu aleyhi ve sellem, ve'ttebea sünnetehû, ve lezime tarîkatehû; feinne turûka'l-hayrâti küllehâ meftûhatün aleyhi.)

Bu çok mühim bir mevzûdur. Diyor ki Cüneyd-i Bağdâdî:

(Et-turuku küllühâ mesdûdetün ale'l-halk)
“Mahlûkâta, halka, insanlara bütün kapılar kapalıdır. İnsanların yüzüne bütün kapılar kapalıdır. Yâni hakikatin olduğu yere giremez,

gerçeğe ulaşamaz, cennete giremez, bütün kapılar kapalıdır. (İllâ meni'ktefâ esere'r-rasûl) Ancak Rasûlüllah'ın izini takip eden, Peygamber'in arkasından gidene kapılar açılır. O Allah'ın rızasını kazanır, o cennete girer. Peygamber'in izine ayak uydurana, sünnetine tâbi olana, Peygamber'in yoluna sımsıkı sarılana ancak kapılar açılır da, cennete girer, Allah'ın rızasına kavuşur.”

(Feinne turûka'l-hayrâti küllehâ meftûhatün aleyhi) “Çünkü, bütün hayır kapıları Rasûlüllah'a açılmıştır. O yoldan giden, o açık kapılardan menzil-i maksuduna, meramına, gayesine ulaşır. Başka yolla ulaşamaz.”

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Tabii bu sözü söyleyen çoktur, biz de söylüyoruz, siz de buna inanıyorsunuz. Yalnız bu sözün önemi şurada: Tasavvuf erbâbı içinde, yâni ben sûfîyim, ben ehl-i tarîkim diyen insanların içinde hali ve işi, yaşayışı ve ibadeti, aklı ve fikri ve ahlâkı Rasûlüllah'a uymayan zümreler var... Biz bunlara ne diyoruz?.. Şeriat dışı tarikatlar diyoruz. Tarikat ama sapık tarikat diyoruz, bozuk tarikat diyoruz, bozulmuş tarikat diyoruz.

İşte, onların da kendilerine göre felsefesi var, kendilerine göre düşünce tarzı var. Öküze tapanı da duyuyoruz, dünya üzerinde öküze tapan insanlar var. Kızıyoruz, gülüyoruz, acıyoruz, hayret ediyoruz. İnsan öküze tapar mı?.. İnsan, eşref-i mahlûkât, öküze tapar mı?.. Ama onlara da gitsen, sorsan niye tapıyorsunuz diye, bir yalan uyduracak işte. Şu sebepten diyecek. Kim bilir hangi yalan?..

Tabii ben öküze tapanların dinlerini incelemedim. El- hamdü lillah, ona saatimi ayırmadım ama, böyleleri var.

Sonra?.. İşte böyle dağlarda, köylerde, ilmin irfânın aydınlatmadığı yerlerde, cahil halkın yanına gidip de tasavvuttur, tarikattır filan diye yalan yanlış şeyler anlatan insanların yalanları var, yanlışları var.

Ankara'da bizim çok yakınımızda otururdu Asım Köksal, Allah selâmet versin, bu *İslâm Tarihi*'ni yazan. O, *Diyânet*'te vazifeliyken, işte böyle namazsız, niyazsız, oruçsuz, abdestsiz, gusülsüz, halkın arasında dolaşıp da, halkın dinî duygularını sömüren bazı kimselerden bahis geçti.

Onlardan bir tanesini yakalamışlar, getirmişler *Diyânet*'e. Kitap da yazmış adam, halka dağıtıyor. Kitabındaki yalanları, yanlışları bir bir altını çizip göstermişler. Doğrusunu söylemişler:

“—Bak burada sen şurada şu hatayı yaptın, bu hatayı yaptın...”

Hepsini itiraf etmiş:

“—Tamam, siz haklısınız!” demiş.

Ama oradan çıktı mı gene o kitabı satıyor. Gizli gizli... Yâni halkın arasında gene yalan yanlış fikirleri yayıyor. İşte onlara kanan insanlar var. Yalan yanlış yollarda yürüyen insanlar var. Bu yollar, bu yalanlar, bu palavralar kimsenin ayağını çelmemeli, onu yoldan çıkartmamalı.

Yol nedir?.. Rasûlullah'ın yoludur. İnsanı cennete götürecek yol nedir?.. Peygamber SAS Efendimiz'in sünnetidir. Bir iş, Peygamber Efendimiz'in sünnetine uygunsa, doğrudur. Kur'an'a uygunsa doğrudur, şeriata uygunsa doğrudur. Uygun değilse, onu yapmakla hiç bir noktaya varılmaz, ondan kaçınmak lâzım!

Herkes bir şey çıkartır, bir laf söyler. Aslını soracaksınız. Bu neye dayanıyor? Niye bunu böyle yapıyorsun?..

“—İşte ben falancadan gördüm. İşte ben falanca adamın böyle yaptığını gördüm.”

O falanca adam, dinimizin, ahkâmımızın esası, kaynağı değil. Bizim dinimizin kaynağı Kur'an-ı Kerim'dir, hadis-i şeriftir. Tarikatın da esası Kur'an-ı Kerim'dir, hadis-i şeriftir. Bak burada Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri bunu söylüyor. Binâen aleyh, eğer bir adamın hali, yolu işi Kur'an'a aykırıysa, hadise aykırıysa, demek ki sahtekârdır, yalancıdır.

“—Olur mu bu yolun sahtekârları?..”

Olur. Sahtekâr peygamberler bile çıkmış. Peygamber Efendimiz'in zamanında...Peygamber Efendimiz'in etrafına toplanan sahabeyi görüp, imrenip, kıskanıp peygamberliğe kalkışmış yalancı peygamberler bile var, gelmiş geçmiş. Müseylemetü'l-Kezzâb... Öldürülmüş bir yerde her birisi ama, çıkmışlar yâni böyle insanlar.

Bu çok mühim. Yâni, tarikatın da esası şeriattır. Bu, tasavvufta önemli bir konudur. Yâni, “Tarikat şeriatla bağdaşır mı, bağdaşmaz mı?..

Tarikat ayrı, şeriat ayrı mı, değil mi?” filan diye söylerler. İşte işin doğrusu: Tarikat, şeriat birdir; birbirinden ayrı değildir, birbirine zıt değildir. Eğer bir yol şeriata aykırıysa, o hak yol değildir; bâtıl yoldur. Bunu görüyoruz burada.

d. Allah'ın Himâyesi

سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ ابْنَ يَحْيَى يَقُولُ سَمِعْتُ جَعْفَرًا
يَقُولُ سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ حَاجَةُ الْعَارِفِينَ إِلَى
كَلَائَتِهِ وَرِعَايَتِهِ قَالَ تَعَالَى قُلْ مَنْ
يَكْلُوكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ

TS. 159/15 (Semi'tü'l-hüseyne'bne yahyâ, yekül: Semi'tü ca'feren, yekül: Semi'tü'l-cüneydü, yekül) Bu râvîler Cüneyd-i Bağdâdî'nin şu sözünü naklediyorlar: (Hâcetü'l-ârifîne ilâ kelâetihî ve riâyetih; kâle'llâhu teâlâ: Kul men yekleüküm bi'l-leyli ve'n-nehâri mine'r-rahmân.)

Cüneyd-i Bağdâdî demiş ki, buyurmuş ki mübarek büyüğümüz:

“Ariflerin ihtiyacı, dayanağı, gözlediği, istediği, temennî ettiği şey Allah'ın kendilerini koruması, Allah'ın riayeti ve hıfz u himâyesidir.” Allah'ın himayesini isterler onlar. Neden? Allah'tan başkası insanı doğru düzgün himaye edemez de onun için. Arifler bilirler bunu.

Onun için Allah'a sığınurlar, Allah'ın himayesine girerler, Allah'ın himayesini isterler.

Ayet-i kerimede de:

قُلْ مَنْ يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَانِ

(الأنبياء: ٤٢)

(Kul men yekleüküm bi'l-leyli ve'n-nehâri mine'r-rahmân) buyruluyor. "Gece gündüz sizi Rahmân olan Allah'tan kim koruyabilir, kim himaye edebilir?.. Yâni o size zarar vermek isterse, sizi Allah'ın vereceği belâdan, cezadan, Allah'ın gazabından, azabından, ikâbından kimse kurtaramaz; sizi korursa Allah korur." (Enbiyâ, 21/42)

Onun için Allah'a dayanmak, Allah'a tevekkül etmek ayette bize emrediliyor:

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

(النمل: ٧١)

(Fetevekkelû ale'llâh) "Allah'a tevekkül ediniz." (Neml, 27/79) diye nice nice ayet-i kerimelerde bildiriliyor. Allah'a tevekkül edeceğiz, Allah'a dayanacağız, Allah'ın himayesini, riayetini, korumasını talep ve niyaz edeceğiz bizler.

e. Dünyalığı Terk Etmek

قَالَ وَقَالَ جُنَيْدُ نَجْحُ الْقَضَاءِ كُلِّ حَاجَةٍ مِنْ
الدُّنْيَا تَرْكُهَا

TS. 160/16 (Kàle ve kàle'l-cüneyd) Aynı râviler dediler ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurdu: (Nichü'-kadài külli hâcetin mine'd-dünyâ terkühâ.)

Enteresan... İlgi çekici diyelim, enteresan demeyelim. İlgi çekici bir ifade, bu sözü de Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz'in. Diyor ki:

“Dünyadaki her ihtiyaç duyulan şeyin ele geçmesinin, o ihtiyacın karşılanmasının, elde edilmesinin başarılması nasıl olur?..” Yâni sen dünyalık bir şey istiyorsun, onu elde etmek istiyorsun. “O elde etmeyi başardım, oh muradıma erdim, kazandım!” diyeceksin yâni sonunda. Bu kazanma ne yolla olur?.. Hiç tahmin etmezsiniz: (Terkühâ) “Terk edince kazanırsınız.” diyor.

Bu ne demek?.. Tabii bunu herkes anlayamaz, ne biçim şey bu der. Hem ben bir şeyi elde etmek isteyeceğim, onu elde etmek için çare, onu terk etmekmiş... Evet böyledir. Bu, hadis-i şerîfe dayalı esrarengiz bir bilgidir.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

مَنْ كَانَتْ نِيَّتُهُ الْآخِرَةَ جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَجَعَلَ
غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ وَمَنْ
كَانَتْ نِيَّتُهُ الدُّنْيَا فَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ وَجَعَلَ
فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ

(د . حم . حب . طب . هب . عن زيد بن ثابت)

(Men kânet niyyetehü'l-âhireh) “Bir kimsenin arzusu, hevesi, niyeti ahiret olursa, dünyayı değil ahireti isterse; (cemea'llàhu şemlehû) Allah onun iki yakasını bir araya getirir, yardımcısı olur, işlerini düzeltir, rast getirir. (Ve ceale gınâhu fî kalbihî) Gönlüne bir zenginlik verir, gönül zenginliği ihsân eder. İşleri de rast gider, gönlü de hoş olur. (Ve etethü'd-dünyâ ve hiye râğimetün) Dünyalıktan nasibi, parası, pulu, maaşı, rızkı da yine –Allah yazdığı için– burnunu sürte, sürte onun arkasından gelir.”

Hepimiz nereyi istiyoruz aslında? Cenneti istiyoruz, ahireti istiyoruz. Normal olarak böyle olması lâzım.

¹ İbn-i Mâce, Sünen, c.XII, s.128, no:4095; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.V, s.183, no:21630; İbn-i Hibbân, Sahîh, c.II, s.455, no:680; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.V, s.143, no:4891; Beyhakî, Şuabü'l-İman, c.VII, s.288, no:10338; Zeyd ibn-i Sâbit RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.206, no:6187; Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXI, s.341, no:23681.

Hakikat sözle de böyle olması lâzım, kalple de böyle olması lâzım. Yâni sözle söyleyip de, kalbinden dünyayı istemek değil de, içinden, dışından samimiyetle ahireti istememiz lâzım! Yâni senin amacın nedir, senin arzun, ana fikrin, benimsediğin gâye nedir?.. Benim gâyem ahireti kazanmak. Allah'ın rızasına ermek, cennetine girmek.

Tamam. Şimdi, “Kimin gayesi ahiret olursa... Ben Allah'ın rızasını kazanmak istiyorum, cennetlik olmak istiyorum derse bir insan samimiyetle; Allah-u Teâlâ Hazretleri onun işlerini rast getirir, iki yakasını bir araya getirir, yâni yardımcı olur. O dünyadan yüz çevirdiği halde, Allah ona mükâfat olarak gene dünyalığı verir.”

Neden?.. Ahireti istedi diye Allah verir. Dünyalık, istemese bile ona gelir, o istemediği halde gelir.

Meselâ, bunun misalini düşünelim, kimin üzerinde? Peygamber SAS Efendimiz dünyayı hiç istemedi, hiç rağbet etmedi. Buyurdu ki:²

مَا لِي وَلِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبٍ
اسْتَضَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا

(حم. ت. ه. ك. ض. عن ابن مسعود)

(Mâ lî ve li'd-dünyâ) “Dünya ile benim bir ilişkim yok! (Mâ ene fi'd-dünyâ illâ kerâkibin'istezalle tahte şeceretin) Ben ancak bir yolcu gibiyim ki, yolun bir arasında, dinlenmek, gölgelenmek için, bir ağacın altında bir müddet inmiş, orada

istirahat etmiş; (sümme râha ve terekehâ) sonra da bineğine binip hemen gidecek bir insan gibiyim.”

Ahmed ibn-i Hanbel RA, Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğu naklediyor:³

الدُّنْيَا دَارٌ مِّنْ لَا دَارَ لَهُ وَمَالٌ مِّنْ لَا مَالَ لَهُ وَلَهَا
يَجْمَعُ مَن لَّا عَقْلَ لَهُ

(حم . هب . الشيرازى فى الألقاب عن عائشة؛ ش . هب . عن ابن مسعود)

² Tirmizî, Sünen, c.IV, s.588, no:2377; İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1376, no:4109; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.391, no:3709; Tayalisî, Müsned, c.I, s.36, no:277; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.X, s.162, no:10327; Bezzâr, Müsned, c.IV, s.337, no:1533; Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat, c.IX, s.122, no:9307; İbn-i Ebî Şeybe, Musannef, c.VII, s.75, no:34303; Beyhakî, Şuabü'l-İman, c.VII, s.311, no:10415; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.II, s.102; Kudâî, Müsnedü'ş-Şihâb, c.II, s.290, no:1384; Abdullah ibn-i Mübârek, Zühd, c.I, s.54, no:195; İbn-i Sa'd, Tabâkât, c.I, s.467; İbn-i Hibbân, Mecrûhîn, c.I, s.238, no: Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.301, no:2744; İbn-i Hibbân, Sahîh, c.XIV, s.265, no:6352; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.XI, s.327, no:11898; Abd ibn-i Humeyd, Müsned, c.I, s.206, no:599; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.197, no:6142; Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1738, no:2741;

Câmiu'l-Ehâdîs, c.XIX, s.99, no:20292.

³ Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.VI, s.71, no:24464; Beyhakî, Şuabü'l-İman, c.VII, s.375, no:10638; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.II, s.230, no:3109; Hz. Aîşe RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, Musannef, c.VII, s.243, no:35707; Beyhakî, Şuabü'l-İman, c.VII, s.375, no:10637; Ahmed ibn-i Hanbel, Zühd, c.I, s.161; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, c.XXII, s.473; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

RE. 208/1 (Ed-dünyâ dâru men lâ dâre lehû) “Dünya evi olmayanların evidir, yurdu olmayanların yurdudur.” Mü’minin yeri değildir. Mü’minin yurdu cennettir, ahirettir. Ahirette yeri, cennette yeri olmayanların yeridir dünya.

(Ve mâlün men lâ mâle lehû) “Ahirette sevabı, elinde kazancı olmayanların malıdır dünya.” Burada bırakıp gidecekler. Ahirette tamamen yoksul, fakir kalacaklar. (Ve lehâ yecmau men lâ akle lehû) “İşte bu dünyaya da aklı olmayanlar toplanırlar, onları elde edeceğiz diye çarpışır, vuruşur, uğraşır, ömürlerini geçirirler günahlarla... Elde ettikleri de kendilerine kalmaz. Ahirette de kendilerine fayda vermez, ölüp giderler.”

Peygamber SAS Efendimiz böyle buyurdu. Allah ona muvaffakiyetler verdi, zaferler verdi, ganimetler verdi, Arabistan yarım adası eline geçti, Yemen eline geçti, Suriye eline geçti, düşmanları yendi, nice nice nimetleri, devletleri Allah ona ihsân eyledi.

Onun arkasından Hulefâ-i Râşidîn, onlar da dünyayı istemediler, saltanat istemediler, zenginlik istemediler, alkış istemediler, izzet itibar peşinde koşmadılar. Yalınayak gezdiler, kölesini devesine bindirip yularından çektiler, tevâzû gösterdiler, Allah onları hükümdâr yaptı, vâli yaptı, başkomutan yaptı, zafer kazandırdı, büyük ganimetlere mazhar eyledi. Binlerce altın liraya sahip oldular, gene burada sarf ettiler. Yâni dünyaya meyletmeyince, Allah mükâfat olarak veriyor demek.

Buna mukabil, öteki tip insanı düşünelim:

(Men kânet niyyetehü'd-dünyâ) "Bir insanın gayesi, amacı dünya olursa; dünyalığı, parayı, pulu, maddeyi arzu ederse; (farraka'llâhu aleyhi emrahû) Allah onun işlerini dağıtır, yayar, perişan eder, toparlayamaz hale getirir. (Ve lem ye'tihî mine'd- dünyâ illâ mâ kütibe lehû) Bütün çırpınmalarına rağmen, dünyalıktan eline Allah'ın yazdığından fazlası da geçmez; kısmetinde, kaderinde ne varsa o geçer. (Ve ceale fakrahû beyne ayneyhi) Allah fakirlik korkusunu iki gözünün arasına diker, sallandırır."

Fakirlik, gözünün önünde, böyle onu tehdit eder bir vaziyette durur. Fakir olacağım diye korkar, işleri dağılır, yetişemez işlerine... Bir oraya koşturur, bir oraya koşturur. Oradan bir haber gelir, onu tamir etmeğe gider. Oradayken buradan bir haber gelir, hadi oraya koşar... Yâni dünya işine dalar gider, namazı niyazı unuttur, iki yakası bir araya gelmez. Fakir olacağım diye ödü patlar. Dünyalıktan da ne kadar çırpınsa, nasibinden fazlası eline geçmez. Bu ilâhî bir kanun.

İşte bunu demek istiyor Cüneyd-i Bağdâdî burada...

Mecmaü'z-Zevâid, c.X, s.515, no:18078; Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.344, no:6086;

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.296, no:1315; Câmiu'l-Ehâdis, c.XIII, s.8, no:12430.

Buyuruyor ki:

“—Dünyadaki her murada ermenin, her maddî hâceti karşılamanın çaresi, terk etmektir.”

Terk edersin; Allah mükâfât olarak, “Aferin, gözü tok kulum!” der, verir. Allah verir. Yâni kul istemez, Allah verir. Çok misaller var. Sayısız, sonsuz misaller var.

f. Dervişe Yumuşak Muamele

17. paragraf:

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ الْجُنَيْدُ إِذَا لَقِيتَ الْفَقِيرَ وَلَا
تَبْدَأْهُ بِالْعِلْمِ وَابْدَأْهُ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الْعِلْمَ
يُوحِشُهُ وَالرِّفْقُ يُؤْنِسُهُ

TS. 160/17 (Ve bi-hâze’l-isnâd, kâle’l-cüneyd)
Yine aynı raviler rivâyet etmişler, Cüneyd-i
Bağdâdî Efendimiz şöyle buyurmuş:

(İzâ lakîte’l-fakîre felâ tebde’hu bi’l-ilm,
ve’bde’hu bi’r-rıfk; feinne’l- ilme yûhişuh,
ve’r-rıfka yü’nisüh.)

Diyor ki Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri:

“Bir fakirle karşılaştığın zaman, ona ilk önce bilgi ve mâlûmat öğretmek yoluyla, baskı yaparak girişme onunla ahbaplığa... Rıfk ile, mülâyemet ile ahbaplığa giriş! (Feinne’l-ilme yûhişuhû) Çünkü ilim, bilgiçlik onu ürkütür; (ve’r-rıfkı yü’nisühû) mülayimlik onu sana yaklaştırır, sevdendir.”

Şimdi, buradaki fakirden maksat, derviş demek. Arapça'da derviş, fakir kelimesiyle ifade ediliyor. Yâni tasavvufa giren, tasavvufta bilgi sahibi olup ilerlemek isteyen, Allah'ın kâmil, ârif bir mübarek, sevgili kulu olmak isteyen kimse demek. Maksat o... İşte böyle bir kimseyle karşılaştığın zaman, ona böyle bir sürü bilgi, mâlûmat ile, adeta bilgiçlik taslayarak onu ezme! Yâni bilgiçliğinin altında, senin ilmî seviyenin yüksekliğiyle onu ezme! Çünkü o zaman ürker. Tasavvufî terbiye öyle olmaz, dervişin terbiyesi öyle olmaz.

Nasıl yaklaşacaksın? Yumuşaklıkla başlayacaksın, mülayemetle, rıfk ile muamele edeceksin. O zaman ısınır, yolu sever. Öğreneceklerini de yavaş yavaş öğrenir. Yâni acele etmemek lâzım!

Dervişin yetişmesinde, onu yetiştirecek insan yumuşak olacak, halim selim olacak, tatlı olacak, mükrim olacak, gönlünü alacak şekilde hareket edecek. Öyle ukalâlık taslayıp mâlûmatfüruşluk yapıp, bilgi satıp, bilgiçlik taslayıp, adamı kaçtırmayacak.

“—Vay be, biz de hiç bir şey bilmiyormuşuz, en iyisi biz buradan kaçalım!” demeyecek yâni.

Bizim Ankara'da bir komşumuz vardı, bir kere camiye gitmiş. Namazsız bir insan yâni. Camiye gitmiş, cemaatten herkes bunun bir şeyine sataşmışlar.

“—Elini öyle bağlama, böyle kaldırma! Şöyle yapma, böyle yapma!..”

Dört bir yandan böyle tenkit gelince, diyor ki:

“—Çok utandım, bir daha gitmem!” diyor.

Fırrr, oradan bir kaçmış, bir daha camiye gidemiyor.

Halbuki mâşâallah diyecek, iyi, hoş geldin diyecek, nerede oturuyorsun diyecek, seni görmemiştin diyecek, buyurun kahve içelim, çay içelim diyecek... Rıfk ile girişecek. Sonra yavaş yavaş öğretir. Bir gün birisini, bir gün birisini öğretir.

Bu önemli bir yoldur. Rıfk yolu, mülâyimlik yolu, yumuşaklık yolu, gönül kazanma yolu çok mühimdir. Hizmet yolu çok mühimdir. Hizmet edersin, bir... İkrâm edersin, iki... Neyin varsa ikram edersin, yapabildiğince hizmet edersin. O zaman sever, ısınır. “Çünkü bu tasavvuf yolu zordur, bunun sıkıntıları vardır. Başından adamı korkutursan, bu benim işim değilmiş der, kaçır gider. Yumuşak yumuşak onu alıştırmak lâzım!” demek istiyor Cüneyd-i Bağdâdî.

Aşağıda bu sözlerin *Risâle-i Kuşeyrî*'deki başka bir rivayetini de kaydetmiş:

سَمِعْتُ الشَّيْخَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ يَقُولُ
سَمِعْتُ أَبَا نَصْرِ الهَرَوِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ المُرْتَعَشَ
يَقُولُ سَمِعْتُ الجُنَيْدَ إِذَا لَقِيَ الفَقِيرَ فَالْقَهُ
بِالرِّفْقِ وَلَا تَلْقَهُ بِالْعِلْمِ فَإِنَّ الرِّفْقَ يُؤْنِسُهُ وَالْعِلْمُ
يُوحِشُهُ فَقُلْتُ يَا أَبَا القَاسِمِ وَهَلْ يَكُونُ فَقِيرٌ
يُوحِشُهُ الْعِلْمَ قَالَ نَعَمْ الْفَقِيرُ إِذَا كَانَ صَادِقًا فِي
فَقْرِهِ فَطَرَحَتْ عَلَيْهِ عِلْمَكَ ذَابَ كَمَا يَذُوبُ

الرَّصَاصُ فِي النَّارِ

(Semi'tü'ş-şeyh ebâ abdi'r-rahmâni's-sülemiyye, yekül: Semi'tü ebâ nasrini'l-heraviyye, yekül: Semi'tü'l-murtaîşe, yekül: Semi'tü'l-cüneyd, yekül) Başka bir zincirden bu rivayeti naklediyor:

(İzâ lakîte'l-fakîre fe'lkahu bi'r-rıfk) “Dervişle karşılaştığın zaman, ona yumuşaklıkla muamele et! (Ve lâ telkahû bi'l-ilm) Ona mâlûmat taslayarak şey yapma! (Feinne'r-rıfka yu'nisühû) Çünkü mülâyimlik onu ısındırır, (ve'l-ilme yûhişuhû) ilim de ürkütür.” (Kultü: Yâ ebe'l-kâsım, ve hel yekûnü fakîri yuhşehu'l-ilm) Ben

de sordum: “Ey Ebe'l-Kâsım!” (Yâ ebe'l-kâsım) dediği Cüneyd-i Bağdâdî. (Ve hel yekûnü fakîri yuhşehu'l-ilm) “Dervîşi ilim ürkütür mü yahu?” dedim ben. Yâni, merak etmiş.

(Kâle: Neam) “Evet, ürkütür.” dedi. Tecrübesi var demek ki. Şeyhi ya kendisi, tecrübesi var. (El-fakîrû izâ kâne sâdıkan fî fakrihî, fetarahte aleyhi ilmike zâbe) Çünkü fakir, derviş, dervişlik arzusunda sadık olunca, sen de ilmimi onun üzerine döktün mü, erir. (Kemâ yezûbü'r-rasâsü fî'n-nâr) Kurşunun ateşte eridiği gibi.” diye böyle bir rivâyet halinde anlatılmış bu. Utanır, ben bir şey bilmiyormuşum der, erir, kaçır.

g. Arkadaş Edinilecek Kimse

Bu sayfanın son paragrafını okuyorum, burada keseceğim:

سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الْبَغْدَادِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ
مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْفَرْغَانِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ
الْجُنَيْدَ يَقُولُ لِلشَّيْبَلِيِّ يَا أَبَا بَكْرٍ إِذَا وَجَدْتَ
مَنْ يُوَافِقُكَ عَلَى كَلِمَةٍ مِمَّا تَقُولُ فَتَمَسَّكَ بِهِ

TS. 160/18 (Semi'tü ebe'l-abbâse'l-bağdâdiyye, yekül: Semi'tü muhammede'bne abdi'llâhi'l-fergâniyye, yekül: Semi'tü'l-cüneyde, yekülü li'ş-şiblî.)

Şimdi bu el-Fergânî'ye bir dipnotu koymuş:

أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْفَرْغَانِيَّ الصُّوفِيَّ
مِنْ فَرْغَانَةَ الشَّاشِ نَزَلَ بَغْدَادَ وَلَزِمَ الْجُنَيْدَ
وَاشْتَهَرَ بِصُحْبَتِهِ وَرَوَى عَنْهُ أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ
بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْخَشَّابِ الْبَغْدَادِيَّ

(Ebû ca'fer muhammedü'bnü abdi'llâhi el-fergânî es-sûfî; min fergâneh, eş-şâş.) Ferganalıymış. Fergana bu günkü Özbekistan'dadır. (Nezele bağdâd) Bağdat'a yerleşmiş. (Ve lezime'l-cüneyd) Cüneyd'e sarılmış sımsıkı, onun meclislerine devam

etmiş. (Ve'ştehere bi-suhbetihî) Onun ilmine devam edip talebesi olmakla, onun sohbetiyle şöhret bulmuş. (Ve revâ anhu kelâmehû) Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin sözlerini rivâyet etmiş. (Ve revâ anhu ebü'l-abbâs muhammedi'bni'l-haseni'bni'l- haşşâb el-bağdâdî) Deminki rivayetlerde ismi geçen el-Haşşâb el- Bağdâdî ondan almış diye bilgi veriyor.

Şiblî'ye gelince:

هُوَ أَبُو بَكْرٍ الشِّبْلِيُّ وَاسْمُهُ دُلْفِ بْنِ جَحْدَرٍ وَيُقَالُ
جَعْفَرَ بْنَ يُونُسَ وَكَذَلِكَ كَانَ مَكْتُوبًا عَلَى شَاهِدِ
قَبْرِهِ وَرَوَاهُ السُّلَمِيُّ تُوْفِّيَ فِي ذِي الْحِجَّةِ سَنَةَ أَرْبَعٍ
وَثَلَاثِينَ وَثَلَاثَ مِائَةٍ وَلَهُ تَرْجَمَةٌ فِي

الطَّبَقَةِ الْخَامِسَةِ مِنْ هَذَا الْكِتَابِ

(Hüve ebû bekrini'ş-şibliyyü, ve'smühû dülefi'bni cahder, ve yukâlü ibnü ca'fer ve yukâlü ca'feri'bnü yûnus ve kezâlike kâne mektûben alâ şâhidi kabrihî) Şibli birkaç tanedir. Bu Ebû Bekir eş-Şiblî'dir, ismi Dülef'tir. Babasının ismi Cahder veya Ca'fer'dir. Mezar taşında Ca'fer diye yazılı olduğunu kaydediyor. (Ve revâhu sülemî) Sülemî kabrinde böyle yazıldığını görmüş. (Tüvüffiye fî zi'l-hicceh senete erbaa ve selâsîne ve selâsemieh) 334 senesinde, Zilhicce ayında vefat etmiş.

(*Ve lehû tercümetün fî't-tabakati'l-hâmiseti min hâze'l-kitâb.*) Bu kitabın ileriki sayfalarında, beşinci tabakada ismi geçecek bu Şiblî isimli zâtın.

Şiblî'ye demiş ki Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz:

(*Yâ ebâ bekir!*) *Ebû Bekir, Şiblî'nin künyesi.*
“*Ey Ebû Bekir! (İzâ vecedte men yuvâfîkuki alâ kelimetin mimmâ tekul) Senin söylediğin bir sözde sana uyan, sana muvafakat eden bir insan buldun mu, (fetemessek bihî) yapış ona; işte tamam, bir arkadaş bulmuşsun. Bir sözünde sana muvafakat eden bir kimse buldun mu, yapış!*”

Demek ki, muvafakat edenle arkadaşlık edilecek. Demek ki, muvafakat eden kolay bulunmuyor. Ekseriyetle itiraz ediliyor. Sen bir söz söylüyorsun, o bir başka laf söylüyor.

Hocamız Rh.A'in bir sözü var, takvimlere filan da yazdık onu:

“—Arkadaşlık pekeyi demekle kâimdir.”

Yâni pekiyi diyecek.

“—Şuraya gidelim mi?”

“—Pekiye...”

“—Şunu yapalım mı?”

“—Pekiye...”

Arkadaşsa, biraz muvafakat edecek. Her şeye itiraz eder, itiraz eder, canından bezdirir insanı. Yâni itirazcı olmayacak.

Dervişler birbirleriyle arkadaş oluyorlar, arkadaşlık sevap. Ahiret kardeşi oluyorlar, bunun mânevî sevabı mertebesi var. Kiminle arkadaş olacağız? Muvafakat eden kimseyle... “Bir sözünde bile sana uyum sağlıyorsa, tamam, ona yapış!” diyor.

Tabii bu biraz da bizi korkutuyor yâni. Çünkü demek ki tam böyle halim selim, her söylediğine uyan bir arkadaş bulmak zor demek ki. Yâni herkes biraz birbirine itiraz ediyor, öyle anlaşılıyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi, arkadaşlık adabını da güzel bilen, güzel yapanlardan eylesin... Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlelerimizden râzı olsun...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

06. 07. 1996 - İstanbul

Söğütlü Çeşme Camii

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

